
VOJENSKÉ DOKTRÍNY A VOJENSKÁ TRANSFORMACE V POSTKOMUNISTICKÉ EVROPE

Krátká zpráva o mezinárodní konferenci konané na Karlově univerzitě ve dnech 15. až 17. dubna 1993

Pořadatelé:

Ústav sociálně politických věd.

Karlova univerzita Praha.

Velení NATO - Brusel.

Studijní středisko pro cizí armády - USA - Kansas.

Konference se zúčastnilo cca 55 účastníků, z nichž min. 50 zahraničních, kromě celé řady hostů z pražských ambasád.

Konference měla ráz studijní (z hlediska pořadatelů) i částečně reprezentační - z hlediska pozvaných přednášejících i hostů. Konference se mj. zúčastnili:

① Za sponzory:

plk. D. GLANTZ, Dr. J. SIMON, Dr. J. KIPP, mjr. R. BONESTEEL, J. SPERO,

pplk. T. THOMAS - všichni USA

M. LEGGE, pplk. J. PETRI, plk. Dr. V. PISANO - všichni NATO

plk. R. van BEVEREN - ZEU, Belgie.

② Za pořadající:

prof. O. PICK - UK, Praha

Dr. CH. LORD - UK, Praha

Dr. J. JANDA - ISS, Praha

③ Přednášející:

gen. K. PEZL - NGŠ, ČR

gen. A. SLIMÁK - ISS, Slovensko

plk. V. BOGOMOLOV - GŠ, Rusko

gen. V. LATA - GŠ, Rusko

prof. V. KUNCEVIČ - AV, Ukrajina

plk. E. LISICIN - ISS, Ukrajina

plk. N. CHIRTOACA - poradce prezidenta, Moldávie

A. COPANI - poradce prezidenta, Albánie

pplk. T. THOMAS - USA

plk. D. GLANTZ - USA
 admirál P. STRANČEVSKI - poradce prezidenta, Bulharsko
 CH. DICK - Královská voj. akademie, Velká Británie
 prof. plk. S. KOZIEJ - MO, Polsko
 plk. Z. KULYS - Voj. akademie, Litva
 plk. CH. MAMEDOV - MO Ázerbájdžán
 let. maršál T. MASON - Velká Británie
 kontr. admirál V. PIRUMOV - AV, Rusko
 plk. S. REZAKOV - ISS Kazachstán.

Průběh konference, některé postřehy:

M. LEGGE - NATO.

- Bez vzájemných konzultací sousedních států bude téměř nemožné vypracovat takovou doktrínu, se kterou by byl spokojen tvůrce a kterou by mohl akceptovat sousední stát.

- V této době bude účelné znovu definovat bezpečnostní funkce s přihlédnutím k:

- . "peace keeping" (udržení míru)
- . "peace making" (vytvoření míru)
- . "peace enforcement" (vynucení míru).

- Naším nejbližším cílem je ovládnutí bezpečnostních rizik pomocí propracovaného návodu na řešení krizí (CRISIS MANAGEMENT).

Plk. V. BOGOMOLOV - GŠ, Moskva.

- Zásadní politické principy nové ruské doktríny:

- . nemáme protivníka
- . nepoužijeme konvenčních ani jaderných zbraní jako první
- . podstatně snížíme počty osob a zbraní
- . doktrína bude zveřejněna a nebude obsahovat žádné tajné dodatky.

- Některé voj. principy:

- . nedopustit zaostávání
- . důraz na jadernou úlohu v rámci smluv s USA
- . přechod k menším celkům s lepší manévrovatelností a efektivitou.

Plk. S. KOZIEJ - MO, Varšava.

- Je třeba zpracovat určité porovnávací číselné hodnoty, mezi které může patřit:

- . poměr počtu vojáků k celkovému počtu obyvatel
- . poměr počtu vojáků na km² v určitých regionech (znemožní soustředování silných uskupení),
- . určitou ekvidistanční vzdálenost voj. zařízení od hranic
- . počet cvičení a velikost cvičících jednotek během roku.

- Již dnes je nezbytné připravit vojenskou doktrínu Evropy 21. století.

Gen. K. PEZL - NGŠ, Praha

- Neexistuje komplexní bezpečnostní systém pro novou Evropu, neex. strategická obrana Evropy jako celku.

- Z hlediska obrany našeho teritoria jsme bez Slovenska kompaktnější.

- AČR se předpokládá snížit do konce r. 1995 z 90. tis. na 65 tis.
- Hodláme vytvořit nekonvenční zredukovanou armádu, snížit těžkou techniku až o 30 %.
- Nejblížeší úkol - integrovat AČR do společnosti.
- Střednědobý úkol - připravovat se na vstup do západních vojenských struktur (NATO, ZEU nebo do něčeho, co bude vytvořeno pro střední a vých. Evropu).

Gen. A. SLIMÁK - ISS, Bratislava.

- V současnosti je budoucnost slovenské armády vynucené provizorium.
- Index poměru vojáků k počtu obyvatel znevýhodňuje malé státy, protože je mnoho pomocných sborů na podporu bojových jednotek.
- Budeme dbát na to, aby vyčleněné peníze na armádu byly použity transparentním způsobem.

V diskusi pan LEGGE ještě doplnil.

- Síly NATO mohou být zasazeny jen tehdy, bude-li s tím souhlasit všech 16 států tvořících NATO.
- Diskutované nasazení sil NATO v Bosně bude stát životy vojáků, peníze poplatníků a bude dlouhodobé. Nejsme na to ještě dostatečně připraveni.
- Kulturní a legislativní homogenita Evropy směrem na východ viditelně klesá.

Do poklidné selanky pátečního dopoledne vznesl oživení referát p. DICKA, který seskupil fakta z ruského vojenského tisku do přednášky: Ruská armáda očima Angličana.

CH. DICK - Sandhurst.

- Voj. z. služby nenastupují na vojnu, případně je dezerce 120 voj./týdně.
 - 2100 vojáků zemřelo v roce 1992, aniž bylo nasazeno v akcích.
 - Klesá prestiž důstoj. sboru, etnické otázky, rozpory mezi generacemi, národnostmi, vzrůstá nechuť k armádě a důstojnickým špičkám.
 - Centrální logistika zkolabovala; armáda (důstojnictvo) by podpořilo vládu silné ruky.
 - Armáda je míč v rukou politických hráčů, ale ona se vidí spíše jako hráč, nikoliv míč.
 - Místní velitelé zasahují do politiky regionů.
- Tento referát vyvolal podrážděnou reakci gen. LATA - GŠ Moskva, který autora i referát nazval duchem studené války.

Plk. CH. MAMEDOV - Baku.

- Armáda Ázerbájdžánu má 200 tanků, 200 BVP a 50 letadel a vrtulníků.
 - Museli vyměnit civilního MO za vojenského odborníka, pro zrychlení rozhodování.
- V diskusi odpověděl plk. MAMEDOV na několik obtížných otázek, prezentovaných ze strany ruského GŠ.
- . Vliv tureckých a iránských fundamentalistů?
 - Odpověď: nemají vliv

- . Kdo bude vyzbrojovat Ázerbájdžán?
Odpověď: budeme nakupovat v Rusku
- . Kdo hlídá hranici s Íránem?
Odpověď: pohraniční vojska Ázerbájdžánu.

Plk. N. CHIRTOACA - Kišiněv.

- Vytváříme národní armádu Moldávie, která se nebude podílet na akcích SNS.
- Ruská federace chrání zájmy ruské menšiny. Ponděstěřští povstalci dostávali od 10. armády SNS zbraně.
- Museli jsme odvolat civilního MO ze stejných příčin jako Ázerbájdžán. - Nacházejí se ve válečném stavu.

V diskusi k referátu plk. CHIRTOAKY:

- . Jak je to se spojením Rumunska a Moldavy?
Odpověď: Chceme samostatnost, chceme integrovat do Evropy a ne do Rumunska.
- . Jaké jsou základní zvláštnosti civilně-vojenských vztahů?
Odpověď: Měli jsme civilního MO, který nebyl vhodný pro válku. Celkově je zajištěna kontrola armády parlamentem.

Plk. S. REZAKOV - Kazachstán.

- Vojáci SNS nechtějí být pěšáky na politické šachovnici.
- Propaganda jakýchkoliv stran nebude v armádě dovolena.
- Pokud jsou vojska v Kirgizii nebo v Tádžikistánu, bylo to na ochranu hranic a po schválení republikových vlád a parlamentů. V diskusi odpověděl gen. LATA - GŠ Moskva:

- . Většina míst na MO se obsazovala konkursem.
- . MO se nechce vměšovat do konfliktů v Gruzii, Tádžikistánu.

Maršál letectva MASON - Anglie.

- Konflikt v Zálivu potvrdil převahu západního letectva; systémy řízení leteckého provozu a vyhledávání a ničení cílů jsou neuvěřitelně zastaralé v postkomunistických zemích.
- Volíči ze zemí NATO nepřipustí, aby byl bezpečnostní deštník rozšířen mimo země NATO.
- V éře nových leteckých a raketových zbraní vzdušná obrana Londýna začíná nad Norskem.
- Země východu nejsou dostatečně připraveny na přijímání vyspělé techniky ze západu. Není dobré překotně likvidovat "pupeční šňůru" s Ruskem.
- Začínáte s výukou záp. jazyků, vytvářejte podmínky pro růst důvěry a berte do úvahy odlišné kulturní a legislativní prostředí.
- Nekopírujte mechanicky strukturu armád vyspělých zemí.

A. COPANI - Albánie.

- Národní egoismus a etnická nedůvěřivost na obou stranách.
- "Peace making and peace enforcement" v Bosně neuvěřitelně selhává.

- Za zločiny odpovídá MILOŠEVIČ, KARADŽIČ a bývalá Jugoslávská (Srbská) armáda.

Dr. J. JANDA - ISS, Praha.

- O funkcích a struktuře ISS Praha.
- V ISS Praha se vytvářejí analytickoprognostické modely systému bezpečnosti a obrany, o nichž hovořil prof. KUNCEVIČ z AV Kijev.
- Návrh na uspořádání mezinárodního semináře o exaktních metodách a modelování systémů bezpečnosti.
- Návrh na vytvoření mezinárodního týmu (agentury) k jednotné terminologii v oblasti bezpečnosti a vojenské politiky.
- AČR nechce mechanicky kopírovat žádné vzory a zkušenosti. Má-li ale být kompatibilní s armádami západních zemí, znamená to v prvním kroku přejít na relevantní systémy řízení, velení a spojení.

Prof. O. PICK - UK Praha.

- Všichni (t. j. západ i východ) máme problémy se zbavit nánosu studené války. Nyní se podařilo snížit význam vojenského faktoru.
- NATO i ZEU teprve vytvářejí vhodnou doktrínu pro současnost.
- Dřívější jaderná nenormální stabilita byla vystřídána normální nestabilitou.
- Perský záliv byl jedinečný a už se nebude opakovat.
- Pro vojenskou rovnováhu je stále ještě 25 000 jaderných náloží v býv. SSSR příliš mnoho. Není žádná záruka toho, že rozvážní vojáci a politici budou v SNS stále u moci.
- Politika odstrašování je stále velice důležité, přesto ji narušuje stále se rozšiřující vlastnictví jaderných a raketových zbraní.
- Odhaduje potřebu 60 000 mužů na udržení míru na Balkáně a 200 000 na vynucení míru tamtéž.
- ČSFR byla jednou z mála zemí, která vypracovala a schválila v letech 1990 - 91 voj. doktrínu.
- Snahy řady politiků z ČR a MR proniknout dnes do NATO jsou směšné a nereálné.
- Názor p. MASONA o nepřevání pupeční šňůry se SNS je pro ČR politicky neúnosný.

Plk. R. van BEVEREN - ZEU

- Spolupracuje při všech akcích NATO; i mimo NATO na příklad v Africe, spolupráce Francie a Belgie.
- Veřejné mínění schvaluje následující akce ZEU:
 - . Preventivní rozmístění sil ještě před započetím bojů mezi možnými protivníky.
 - . Humanitární pomoc i bez souhlasu ústřední vlády (Kurdové).
 - . Vojenská akce vždy s určitým omezením.
- Kontrola zbraní v rámci Střediska pro ničení ABC zbraní.
- Řízení konfliktu nevyřeší problém, ale umožní jeho klidné, bezemotivní řešení.
- Hrozby vojenské by neměly odvrátit pozornost od hrozeb ekologických a migračních (demografických).

Ing. M. ŠTEMBERA - ÚMV Praha.

- NATO má podstatně větší vliv než ZEU (transatlantická spolupráce).
- Kořeny nacionalismu:
 - . nerovnosti v oblasti lidských práv
 - . nerovnosti v oblasti životní úrovně
 - . nerovnosti v oblasti jazyka a mentality
 - . různý historický, kulturní a legislativní vývoj.

NAZAROV - Tádžikistán.

- Konflikt je třeba "hasit" ve svém počátku.
- Během roku 1992 bylo zabito 120 000 lidí a máme 600 000 běženců, z hlediska obyčejného obyvatele nám suverenity s takovými ztrátami nebylo třeba.

Admirál P. STRANČEVSKI - Sofie.

- Při přechodu z totalitní armády (pod vlivem SSSR) na armádu nového typu jsme zavedli následující zásady:

- . MO je civilista, stejně jako náčelníci odborů MO.
- . Zrušili jsme existenci politických pracovníků.
- . Neznamená organizovaný polit. život v armádě.
- . Snažíme se být co nejvíce transparentní.
- . I občané menšin (Turci) se mohou stát důstojníky.
- Zastarávání systému řízení let. provozu je tak závažné, že jsme se pokoušeli zakoupit v SRN některé části z výzbroje bývalé armády NDR. (Na to odpověděl člen z MR, že je dostali oni a zřejmě levně jako kompenzaci za umožnění průchodu 20 000 občanů NDR do Rakouska v roce 1989.)
- Nechceme nakupovat na západě bojové prostředky, chceme zakoupit prostředky C3I.
- Patří k dobrému tónu hovořit špatně a přezíravě o svých dřívějších spojencích a přátelích. To k ničemu dobrému nevede. Máme mnoho společného - výcvik, výzbroj, výstroj i návyky. I obranný průmysl se vzájemně doplňoval.
- Žádný ze sousedů Jugoslávie by se neměl akcí v Jugoslávii zúčastnit. Mohlo by to vyvolat nežádoucí emoce.
- Každý stát má útočný i obranný potenciál, pokud by nebyl k dispozici útočný potenciál, nelze proti agresorovi koaličně účinně zasáhnout.
- Každý stát má tendenci chovat se sobecky, egoisticky. Jak ale zajistit, aby se choval PRÍMĚŘENĚ egoisticky!
- Nikdy jsme nevlastnili jaderné zbraně, pouze některé naše rakety teoreticky mohly nést A zbraně. Ale dokážeme pochopit, že jsou země, které jaderné zbraně potřebují.
- Turci v dnešní době mají 24 křesel v bulharském parlamentě. Vzhledem k okolnostem, že pravice a levice mají 120 : 106 křeselům, tvoří Turci pověsný jazýček na váhách. Ale nutno říci, že toho nezneužívají a vystupují velice zodpovědně.

Dr. EKNES - Norsko: Modré přilby v akci.

- Modré přilby mohou teoreticky účinně zasahovat až nyní v období po studené válce.

- Akce OSN v Jugoslávii zpočátku nebyly brány vážně.
- Etnických čistek se zúčastnily všechny strany.
- UNPROFOR je vždy tak o 1 krok pozadu.
- Dochází k přímým útokům na majetek i životy UNPROFORu.

CEROVIČ - Bělehrad.

- Ze strany Srbů jde o vytvoření Velikého Srbska.
- Milošević nahradil ideje komunismu nacionalismem, jeho politika je "všechno, nebo nic" a bez kompromisu. Kompromis je v Srbsku považován za slabost.
- Monopol na sdělovací prostředky (zejména TV) válku začal a vytvořil podmínky pro válku. Televize jako "válečný prostředek".
- Politika Miloševiće se zásadně obrací k anonymním masám, nikoliv ke skupinám a jednotlivcům.
- V Bosně nejde o náboženský konflikt. Nikdo zde není příliš nábožensky založen.

- Srbsko očekává, že Rusko procitne, vzchopí se a vznikne nový konflikt - pravoslavných proti záp. kultuře.

V diskusí o balkánských problémech byly ze strany představitelů USA vneseny následující myšlenky:

- Síly OSN by byly schopny vyhledat a ničit těžké zbraně, ale za cenu ztrát i civilního obyvatelstva. Ničení těžkých zbraní by neukončilo válku, ale ztížilo by ničení bosenských měst za cenu ničení měst srbských.

- V roce 1983 byl první precedens - v Libanonu vojenské flotily odstřelovaly základny narušitelů pořádku. Jako odvěta byly bombové útoky na lodě. Situaci to neovlivnilo k lepšímu.

- Když OSN zahájí vojenské akce, musí předtím stáhnout UNPROFOR a podstatně snížit humanitární pomoc.

- Intervenci cca 300 000 vojáků lze bezchybně zplánovat, řídit, zásobovat. Ale čeho chceme dlouhodobě dosáhnout a jak dlouho budeme ochotni nést náklady a ztráty. Jaký je vlastně kýžený cíl v Jugoslávii?

Plk. D. GLANTZ - USA.

- Federální úřad pro strategii - Kansas spolu s Bruselem a Prahou plánoval, sponzoroval a pomohl zajistit tuto konferenci v Praze.

- Vydáváme časopis pro Slovanská vojenská studia (Vydáváme polské názory, je připraven článek z Čech).

- Máme zpracovaný výměnný program stáží.

- Oceňuji reprezentativní účast ruského GŠ.

Gen. V. LATA - GŠ Moskva.

- Ztrácíme tvář nepřítele; pozitivní síly nabývají vrchu.

- Byla pochopena nesmyslnost jaderné války a závodů ve zbrojení.

- Máme bilaterální smlouvy s USA, GB, F a Španělskem. Připravujeme smlouvy s NATO, Německem a Kanadou i s ostatními státy; bylo připraveno 36 dohod.

- Připravujeme v Moskvě seminář na úrovni MO a NGŠ.

- Hodláme se prakticky angažovat v silách UNPROFOR v Jugoslávii a Kambodži.

Kontr. admirál V. PIRUMOV - AV Moskva.

- Více jak 20 organizací zpracovává terminologii a definice geopolitiky, metodologie, propojení a zhodnocení zákl. pojmů.
- Vytváříme databanku v oblasti národní bezpečnosti a celou řadu modelů.

Závěr: Bylo by účelné:

- jmenovat mezinárodní tým:
 - . pro jednotnou terminologii
 - . pro ekologii
- zpracovat doktríny pro:
 - . mezinárodní odstrašení
 - . nešíření jaderných a raketových zbraní
 - . pro udržení klidu
 - . pro eventuální mezinárodní ozbrojený zásah
- uspořádat mezinárodní seminář o exaktních metodách a modelování systémů bezpečnosti a obrany.

Zpracoval plk. Hervert